רַבִּי אַבָּא, אָמְרֵי בֵּי רַב – אמרו בבית מדרשו של רב, אֲפִילּוּ אכל הבעל רק שְׂיָרָא דְּתַמְרֵי – תמרים שניד וכו יחד, אינו מקבל את הוצאותיו.

מסתפקת הגמרא: בָּעֵי רַב בִּיבִי, אם אכל הבעל בדרך כבוד רק חוּכְצָא דְּתַמְרֵי – פסולת שנשארה לאחר שעשו שכר מהתמרים, מַאי – מה הדין, האם הפסיד את הוצאותיו, או שאין זה שיעור חשוב של אכילה. אומרת הגמרא: תֵּיקוּ – תעמוד שאלה זו בספק, שלא נפשטה.

לאחר שהתבאר מה הוא שיעור האכילה בדרך כבוד, הגורם לבעל להפסיד את הוצאותיו, מבררת הגמרא מה הוא שיעור האכילה שלא בדרך כבוד. מבררת הגמרא: לֹא אָכְלָה דֶּרֶךְ כָּבוֹד, מַאי – מה הוא שיעור האכילה הגורם לו להפסיד הוצאותיו. מבארת הגמרא: אָמַר עוּלָּא, פְּלִיגִי בָּהּ תְּרֵי אָמוֹרָאֵי בְּמַעֲרָבָא – נחלקו בדין זה שני אמוראים בארץ ישראל. חַד מהם אָמַר, אם אכל בְּשִׁווּי של כְּאִיסָּר. וְחַד אָמַר, אם אכל בְּשִׁווּי של דְּדִינָר.

הגמרא מביאה דין נוסף בענין זה: אָמְרֵי דַּיְינֵי דְּפוּמְבְּדִיתָא, עָבַד רַב יְהוּדָה עוּבְדָא בַּחֲבֵילֵי זְמוֹרוֹת – עשה רב יהודה מעשה, בבעל שהאכיל לבהמתו ענפים ועצים מנכסי אשתו, ופסק רב יהודה שמחמת אכילה זו הפסיד הבעל את הוצאותיו, שכן האכלת בהמתו נחשבת כאכילתו לענין זה.

מבארת הגמרא את טעמו של רב יהודה: ובהלכה זו הלך רַב יְהוּדָה לְטַעְמֵיהּ – לשיטתו בענין אחר, דְּאָמַר רַב יְהוּדָה, לגבי אדם המחזיק בקרקע של חבירו, שמבואר במשנה (ב״ב כט.) שאם החזיק בה שלש שנים זו ראיה לדבריו שקנאה, ואף שאין בידו שטר מכר, והוסיף רב יהודה שאם אדם החזיק בשדה חברו וַאֲכָלָהּ – אכל את גידוליה בתוך שלשת שנות הָעֲרָלָה של העצים, או שאחת השנים היתה שנת שְׁבִיעִית, וְכן אם השדה היתה נטועה כִּלְאַיִם, שבאופנים אלו לא היה המחזיק יכול לאכול את הפירות עצמם, שכן הם אסורים או מופקרים, והחזקתו בשדה היתה רק בכך שהאכיל את בהמתו בזמורות, חֲרֵי זוּ חֲזָקָה, כיון שהאכלה לבהמה נחשבת כאכילה, והוא הדין כאן, שהאכלת פירות נכסי מלוג לבהמתו נחשבים כאכילת הבעל, והפסיד את כל הוצאותיו.

* * *

קטנה יתומה מאביה אינה יכולה להתקדש מן התורה, אמנם חכמים תקנו לה שאמה או אחיה יכולים לקדשה. אך כיון שקדושין אלו אינם אלא מתקנת חכמים, לכן אם היא ממאנת בו בקטנותה אינה צריכה ממנו גט אלא מיאונה מבטל את הקדושין. הגמרא דנה בבעלה של קטנה זו שהוציא הוצאות על נכסיה: אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב, אָמַר רַב חִסְדָּא, הַמּוֹצִיא הוֹצָאוֹת עַל נִכְסֵי אִשְׁתּוֹ הַקְּטַנָּה, שאמה או אחיה קבלו את קדושיה, והוציא הוצאות על נכסיה, ומיאנה בו, אין דינו ככל בעל המוציא הוצאות על נכסי אשתו, שמה שאכל אכל ומה שהוציא הוציא (לעיל עט:), אלא כְּמוֹצִיא הוצאות עַל נִכְסֵי אדם אַחֵר דָּמֵי, שאם נטע עבורו נטיעות בשדה העשויה ליטע, נוטל חלק בשבח שהשביחו הנכסים כפי הנהוג לשלם באותו מקום לשתלים הנוטעים עצים.

מבררת הגמרא: מַאי טַעְמָא – מדוע חילקו חכמים בין סתם אשה לבין קטנה שקדושיה דרבנן. מבארת הגמרא: עָבְדוּ בָּהּ רַבָּנָן תַּקָּנָתָא, כִּי הֵיכִי דְּלֹא נִיפַּסְדִינְהוּ – תקנו כן חכמים לטובת האשה, שלולי תקנה זו היה הבעל חושש שאשתו תמאן בו ויפסיד את הוצאותיו, ולא היה מוציא הוצאות על נכסיה, ולכן אמרו שגם אם תמאן בו לא יפסיד, אלא יקבל את חלקו בשבח כמנהג שתלי העיר.

* * *

שנינו במשנה שבעל המוציא הוצאות על נכסי אשתו ואכל מהם, ולאחר מכן גירשה, אינו מקבל את הוצאותיו. מביאה הגמרא מעשה בענין זה: הַהִיא אִיתְּתָא, דְּנָפְלוּ לָהּ אַרְבַּע מֵאָה זוּזֵי בֵּי חוֹזַאי – מעשה באשה אחת, שהורישו לה ארבע מאות זוז במקום ששמו בי חוזאי, אָזַל גַּבְרָא – הלך בעלה, אַפֵּיק שִׁית מֵאָה – הוציא שש מאות זוז משלו בהוצאות הדרך, וַאֲיַיתֵי – והביא את אותם אַרְבַּע מֵאָה זוז שירשה. בַּהֲדֵי דְּקָאָתֵי – בזמן שהגיע, אִיצְטְרִיךְ לֵיהּ חַד זוּזָא, וְשָׁקַל מַנַּיְיהוּ – היה צריך להוציא עוד זוז אחד להוצאות הדרך, ונטלו מאותם ארבע מאות. אחר כך גירש הבעל את האשה, ותבע ממנה את הוצאותיו. אָתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי אַמִּי – בא לדין לפני רבי אמי, אָמַר לֵיהּ רבי אמי, הדין הוא שַׁהוֹצִיא הוֹצִיא, וּמַה שֶּׁאָכַל אָכַל, וכיון שהשתמש בזוז אחד ממעות אלו, אינו מקבל את הוצאותיו. אָמְרוּ לֵיהּ רַבָּנָן לְרַבִּי אַמִּי, הרי הָנֵי מִילֵּי – דין זה נאמר רק הֵיכָא דְּקָאָכִיל פֵּירָא – במקרה שאכל את פירות הנכסים, ואז אינו מקבל את הוצאותיו, אבל הָא – במקרה זה, קָרָנָא קָאָכִיל – זוז זה נטל הבעל מן הקרן של נכסי האשה. וְעוד, שלא אכל זוז זה לצרכו, אלא הוֹצָאָה הִיא – נטלו לצורך הוצאות הדרך להבאת כספי האשה. אמר להם רבי אמי לרבנן, אַם כֵּן, שהוציא מן הקרן, ולצורך הנכסים עצמם, הרי הֲוָה לֵיהּ – דינו הוא כמי שהוֹצִיא וְלֹא אָכַל, שדינו מבואר במשנה, שיִשְׁבַּע כַּמָּה הוֹצִיא, וְיִטּוֹל.

* * *

שנינו במשנה: 'הוציא ולא אכל, יִשְׁבַּע כַּמָּה הוֹצִיא, וְיִטּוֹל'. מבארת הגמרא באיזה מקרה נאמר דין זה: אָמַר רַב אַסִּי, וְהוּא – דין זה נאמר רק באופן שֶׁיֵּשׁ שָׁבַח בְּנֶגֶד הוֹצָאָה, כלומר שההוצאה שווה בדיוק לשבח, ואז נשבע הבעל ונוטל את דמי הוצאותיו, שהם השבח כולו.

מסתפקת הגמרא בביאור דבריו: לְמַאי הִלְכְתָא – איזו הלכה יש ללמוד מתוך דברי רב אסי, האם כוונתו להקל על הבעל ולומר שאם השבח יתר על ההוצאה נוטל הבעל את ההוצאה ללא שבועה, או שכוונתו להחמיר עליו, שאם השבח פחות מההוצאה, נוטל רק את שווי השבח ולא יותר.

אביי מבאר את דברי רב אסי: אָמַר אַבָּיֵי, כוונת רב אסי להקל על הבעל, שֶׁאִם הָיָה שָׁבַח יָתֵר עַל הוֹצָאָה, נוֹטֵל הבעל אֶת הַהוֹצָאָה בְּלֹא שְׁבוּעָה, ורק כשהשבח כנגד ההוצאה צריך הבעל להשבע. מקשה הגמרא: אָמַר לֵיהּ רָבָא לאביי, אִם כֵּן, שבכל אופן שהשבח גדול מההוצאה נאמן הבעל ללא שבועה, אֲתֵי לְאֵעֲרוֹמֵי – יבוא הבעל להערים להוציא מהאשה ממון שלא כדין, שאם היה הרווח מאה והבעל הוציא שלשים, יאמר שהוציא תשעים, ויטול אותם ללא שבועה, כיון שהם פחותים מדמי השבח, ולפי האמת אין לו אלא שלשים.

רבא מבאר את דברי רב אסי באופן אחר: אֶלָּא אָמַר רָבָא, כוונת רב אסי היא להחמיר על הבעל, שֶׁאִם הָיְתָה הַהוֹצָאָה יְתֵירָה עַל הַשָּׁבָח, אֵין לוֹ אֶלָּא הוֹצָאָה שֶׁיָּעוֹר שָׁבָח – דמי הוצאותיו מתוך שיעור השבח, שהוא קטן יותר, ואת השאר מפסיד, וְאף שיעור זה הוא נוטל רק בִּשְׁבוּעָה, כדי שלא יערים לומר שהיו הוצאותיו גדולות מהאמת, אבל אם היה השבח שווה להוצאה או יותר מההוצאה מקבל הבעל את כל ההוצאה, ובשבועה, ונמצא שידו על התחתונה, כאדם היורד שלא ברשות לשדה חברו שאינה עשויה ליטע.

* * *

מבואר במשנה שבעל שאכל פירות מנכסי מלוג של אשתו, אינו מקבל את הוצאותיו. הגמרא דנה במקרה שהבעל שכר אריסים לעבוד בקרקע של נכסי מלוג, וגירש את אשתו, מה הם זכויותיהם של האריסים. מסתפקת הגמרא: אִיבַּעְיָא לְהוּ, בַּעַל שֶׁהוֹרִיד אֲרִיסִין תַּחְתָּיו לעבוד בקרקע של אשתו, על דעת כן שיקבלו חצי או שליש מהשבח, כדרך האריסים, וגירשה, ועתה אין לבעל הוצאות ולא שבח, מַהוּ – האם יש לאריסים זכות לקבל את החלק שהובטח להם ממה שתשביח השדה. מבארת הגמרא את צדדי

המשך בעמוד כד

הספק: האם האריסים **אַדַּעְתָּא דְּבַעַל נָחֵית** – ירדו לעבודה זו על דעת שיהיו אריסיו של הבעל והוא ישלם להם, וכיון **דְּאִיכָּתַלִּיךְ לֵיהּ בַּעַל** – אחר שהסתלק הבעל מההוצאות והשבח של שדה זו, **אִיכָּתַלִּיקוּ לְהוּ** – מסולקים גם הם משדה זו, שכן הם באים מכוחו ודינם כדינו. **אוֹ דִּלְמָא, אַדַּעְתָּא דְּאַרְעָא נָחֵית** – ירדו לעבודה זו על דעת השדה עצמה, שיטלו ממנה את חלקם בשבח, **וְאַרְעָא כִּי קַיְימָא, לַאֲרִיסֵי קַיְימָא** – והקרקע הרי עומדת לכך שיורידו לתוכה אריסים, שאם לא היה הבעל מוריד אותם, היתה האשה שוכרת אריסים שיעבדו בשדה, ואף אחר שהפסיד הבעל את זכויותיו אין האריסים מפסידים את חלקם.

הגמרא תמהה על הצד בספק שלפיו הפסידו האריסים את חלקם בשדה. מקשה הגמרא: **מַתְקֵיף לָהּ רָבָא בַּר רַב חָנָן, מַאי שְׁנָא** – במה שונה דין האריסים הללו מִדינו של **הַיּוֹרֵד לְתוֹךְ שָׂדֶה חֲבֵירוֹ, וְנִטְעָהּ שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת**, שהדין הוא **שֶׁשָּׁמִין** לו את השבח **וְהוּצְאָה, וְיָרְדוּ עַל הַהַחְתּוֹנָה** ליטול את הפחות מביניהם, אך אינו מפסיד לגמרי. ואף כאן, גם אם נחשיב את האריסים כיורדים שלא ברשות, כיון שלא ירדו מדעת האשה, מכל מקום אין סברא שיפסידו הכל.

מתרצת הגמרא: אין זו קושיא, כיון **דְּהָתָם**, לגבי היורד לשדה חברו שלא ברשות, **לֵיכָּא אִינִישׁ דְּטָרַח** – אין אדם אחר שהיה טורח בשדה זו, ולכן חייב הבעלים לשלם לו הוצאה או שבח [הפחות שביניהם], שהרי לולי אותו יורד לא היו נטיעות אלו בשדה כלל, ונמצא שלבעל השדה אין הפסד בכך שיטול הלה את הוצאותיו או את השבח. אבל **הָכָא**, בבעל שהוריד אריסים לשדה של אשתו, אף לולי האריסים היתה השדה ניטעת, כיון **דְּאִיכָּא בַּעַל דְּטָרַח** – הרי הבעל הוא שצריך לטרוח בשדה, ואם היה עובד בשדה בעצמו, לא היה נוטל הוצאות ולא שבח, שהרי אכל מעט מהפירות, ובדין משנתינו ש'מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל', ולכן יתכן שאינה צריכה לשלם לאריסים כלום.

מבררת הגמרא: **מַאי חָזֵי עָלָהּ** – כיצד נפסקה ההלכה בספק זה, של בעל שהוריד אריסים לשדה מלוג. פוסקת הגמרא: **אָמַר רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ, חֲזִינַן** – יש להתבונן ולראות, **אִי הַבַּעַל עַצְמוֹ אָרִים הוּא**, והיה יכול לעבוד בשדה זו בעצמו, נמצא שלא הרוויחה האשה בעבודת האריסים, שהרי לולי עבודתם היה בעלה עובד בעצמו את הקרקע, ולא היתה צריכה לשלם לו דבר אחרי שגירשה, ולכן אם **אִיכָּתַלִּיךְ לֵיהּ בַּעַל, אִיכָּתַלִּיקוּ לְהוּ** האריסים, ואינה משלמת להם כלום. אך **אִי בַּעַל עַצְמוֹ לָאו אָרִים הוּא**, הרי **אַרְעָא לַאֲרִיסֵי קַיְימָא** – עומדת הקרקע להוריד לתוכה אריסים, וכיון שהועילו לה אריסים אלו שעשו את עבודת הקרקע, דינם כיורדים ברשות שנוטלים כמנהג אריסי המדינה, כאילו האשה שכרתם.

* * *

הגמרא מבררת האם בעל יכול למכור את זכותו לאכול פירות של נכסי מלוג. מסתפקת הגמרא: **אִיבָּעֵיָא לְהוּ, בַּעַל שֶׁמָּכַר קַרְקַע** נכסי מלוג **לְפֵירוֹת**, כלומר, מכר ללוקח את הזכות לעבוד בקרקע ולאכול את פירותיה, כפי שהיה הבעל יכול לעשות, **מַהוּ** – האם יכול הבעל לעשות זאת. ומבארת הגמרא את צדדי הספק: **מִי אֲמְרִינַן, מַאי דְּקָנֵי (לָהּ) אֲקָנֵי** – מה שהיה קנוי לבעל, כלומר זכות הפירות בשדה זו, יכול הוא למכור. **אוֹ דִּלְמָא** אינו יכול למכור, שכן **כִּי תַּקִּינוּ לֵיהּ רַבָּנַן** – מה שתקנו חכמים **פֵּירוֹת** מלוג **לְבַעַל,**

היינו מְשׁוּם רְוָוח בֵּיתָא – כדי שיהיה רווח בבית, שעל ידי שיהיו הפירות בבית יהיה מזון מצוי לטובת האשה, אֲבָל לְזַבּוּנֵי – למכור את הקרקע לפירות, לָא – אינו יכול, כיון שיש לחשוש שיכלה את המעות בזמן קצר, ולא ישתמש בהם להרווחת הבית בכל שנה.

מביאה הגמרא מחלוקת אמוראים בדבר: יְהוּדָה מַר בַּר מְרֵימַר מַשְׁמִיהּ [–משמו] דְּרָבָא אָמַר, מַה שֶּׁעָשָׂה עָשׂוּי, והמכר קיים. רַב פָּפָּא אָמַר מַשְׁמִיהּ דְּרָבָא, לֹא עָשָׂה וְלֹא כְּלוּם, אלא המכר בטל.

רב פפא מבאר, שדבריו בשם רבא הם האמיתיים, ואילו דברי יהודה מר בר מרימר נאמרו מחמת טעות: אָמַר רַב פָּפָּא, הָא – דין זה דִּיהוּדָה מַר בַּר מְרֵימַר בשם רבא, שמה שעשה עשוי, לָאו בְּפֵירוּשׁ אִתְּמַר – לא אמר כן רבא בפירוש, אֶלָּא מִכְּלָלָא אִתְּמַר – מתוך מעשה מסוים היה ניתן להבין שכך היא דעת רבא, דְּהַהִיא אִיתְּתָא דְּעַיְּילָה לֵיהּ לְגַבְרָא תַּרְתֵּי אַמְהָתָא – שהיה מעשה באשה שהכניסה לבעלה שתי שפחות כנכסי מלוג, וְאָזַל גַּבְרָא נְסֵיב אִיתְּתָא אַחֲרִיתִי – הלך בעלה ונשא אשה נוספת, וַעֲיֵיל לָהּ חֲדָא מִנַּיְיהוּ – והכניס אחת מהשפחות לשרת את אשתו השניה. אֲתַאי לְקַמֵּיהּ דְּרָבָא – באה האשה הראשונה לפני רבא, ותבעה ששתי השפחות ישמשו רק אותה. צַוָּוחָה האשה לפני רבא, וְלֹא אַשְׁגַּח בָּהּ רבא, כיון שלא קיבל את טענתה. מַאן דַּחֲזָא – יהודה מר בר מרימר שראה מעשה זה, סָבַר שזהו מְשׁוּם דְּכָסָבַר רבא, שבעל שמכר את נכס המלוג לפירותיו, מַה שֶּׁעָשָׂה עָשׂוּי, ויכול אף ליתן במתנה את זכותו בקרקע המלוג לענין הפירות, ולכן היה הבעל רשאי לתת את מעשי ידי השפחה לאשתו השניה. מסיים רב פפא ואומר: וְלֹא הִיא – באמת אין זה טעמו של רבא, אלא כיון שהטעם שתיקנו חכמים את פירות נכסי מלוג לבעל הוא מְשׁוּם רְוָוח בֵּיתָא, שיהיו פירות מצויים לטובת האשה, ולכן בדרך כלל אין הבעל רשאי למכור את הקרקע לפירותיה, וְהָא – אבל במעשה זה, קָא רָוַוח – היה רווח בביתה על ידי שפחה זו, כיון שאף עתה עושה השפחה את צרכי הבית, ולכן לא השגיח בה רבא.

הגמרא פוסקת את ההלכה בספק זה, האם הבעל יכול למכור קרקע מלוג לענין הפירות: וְהִלְכְתָא, בַּעַל שֶׁמָּכַר קַרְקַע מלוג לְפֵירוֹת, לֹא עָשָׂה וְלֹא כְּלוּם. מבררת הגמרא: מַאי טַעְמָא – מה הטעם בהלכה זו. ומביאה הגמרא מחלוקת: אַבָּיֵי אָמַר, הטעם הוא כיון דְּחַיְישִׁינַן שֶׁמָּא תִּכְסַיְּיחַ – אנו חוששים שמא הקרקע תתקלקל, מחמת שהלוקח יודע שהקרקע נמצאת בידו רק לזמן קצוב [עד שימות הבעל, או יגרשנה], וכיון שאין גופה קנוי לו, לא יעבדנה כראוי. וְרָבָא אָמַר, הטעם הוא לפי שלא תיקנו לבעל את פירות נכסי המלוג אלא מְשׁוּם רְוָוח בֵּיתָא, ולאחר שימכרם לא יהיה ריווח הפירות מצוי בבית.

מבררת הגמרא: מַאי בֵּינַיְיהוּ – מה החילוק לענין הדין בין הטעמים. מבארת הגמרא: אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ, אַרְעָא דְּמִקְּרַב לְמָתָא – שדה הקרובה לעיר, שלדעת אביי רשאי הבעל למוכרה לפירות, כיון שהבעל יכול להשגיח על השדה, שלא יקלקלנה הלוקח. אך לדעת רבא אינו רשאי למוכרה, כיון שגם בזה אין רווח ביתא. אִי נַמִּי, אם הַבַּעַל עצמו אָרִים הוּא בשדה זו, וגם אחרי שמכרה ללוקח הוא עובד בעצמו בשדה תמורת חלק מהפירות, שלדעת אביי רשאי לעשות כן, כיון שהבעל ודאי לא יקלקל את השדה [שהרי הוא יודע שאם תמות אשתו בחייו יזכה בגוף השדה]. אך לדעת רבא אינו רשאי למוכרה, כיון שאף באופן כזה אין רווח ביתא, שהרי אין כל הפירות באים לבית האשה. אִי נַמִּי, זוּזֵי, וְקָא עָבֵיד בְּהוּ עִיסְקָא – באופן שהבעל יטול את הממון שיקבל מהלוקח תמורת הקרקע, ויעשה בהם סחורה, לאביי אינו רשאי למוכרה, מחשש שתתקלקל ביד הלוקח, ולרבא רשאי למוכרה, כיון שמרווחים של הסחורה יהיה רווח ביתא.

משנה

במשניות הקודמות התבארו דיני נכסי מלוג של ארוסה או נשואה, ומשנתינו עוסקת בנכסי מלוג של שומרת יבם, והיינו אשה שמת בעלה ללא ילדים, שצריכה להתייבם לאחי בעלה, או שיחלוץ לה. אומרת המשנה: אף שנחלקו בית שמאי ובית הלל במשנה לעיל (עח.) האם ארוסה יכולה למכור נכסים שנפלו לה, או שאינה רשאית, בִּשּׁוֹמֶרֶת יָבָם – אשה הממתינה ליבום, שֶׁנָּפְלוּ לָהּ נְכָסִים בירושה מבית אביה בעודה שומרת יבם, מוֹדִים בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל, שֶׁמּוֹכֶרֶת וְנוֹתֶנֶת את הנכסים לכתחילה, וְקָנַיִם המכר או המתנה.

דין נוסף: אם מֻתָּה בעודה שומרת יבם, מַה יַּעֲשׂוּ בִּכְתוּבָּתָהּ – בעיקר כתובה של מנה או מאתים שתיקנו לה חכמים, ובתוספת שכתב לה בעלה, ובנכסי 'צאן ברזל' שהכניסה האשה לבעלה וְשָׁמוּ אותם בכתובה, וּבְנְכָסִים הַנִּכְנָסִין וְהַיּוֹצְאִין עִמָּהּ – נכסי מלוג, שנכנסים עמה כשנשאת ויוצאים עמה כשמתגרשת, ואין הבעל רשאי למוכרם. כלומר, מי יורש את כל הנכסים הללו. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים, בנכסי מלוג, יַחְלְקוּ יוֹרְשֵׁי הַבַּעַל, עִם יוֹרְשֵׁי הָאָב [–אבי האשה, שהוא יורשה], כיון שזכויות היבם והיבמה שוות בנכסים אלו, ומאחר ואין אחד מהיורשים מוחזק יותר מחבירו, חולקים. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים, כל נכס נשאר ביד מי שהיה מוחזק בו, ולכן, נְכָסִים – נכסי צאן ברזל ששמו בכתובתה, נשארים בְּחֶזְקָתָן. וּכְתוּבָּה – עיקר כתובה ותוספת הכתובה, שזהו ממון שתובעת האשה מהבעל ואינו בחזקתה, בְּחֶזְקַת יוֹרְשֵׁי הַבַּעַל, שהממון של הבעל מוחזק בידם, ואינם חייבים להוציאו. וּנְכָסִים הַנִּכְנָסִים וְהַיּוֹצְאִים עִמָּהּ – נכסי מלוג, בְּחֶזְקַת יוֹרְשֵׁי הָאָב, לפי שמשפחת האשה מוחזקת בהם.

המשנה מבארת איזה נכסים משתעבדים לכתובת היבמה: הֲנִיחַ אָחִיו של היבם, והיינו הבעל הראשון שמת, מָעוֹת, וירש אותן היבם, הרי הן משועבדין לכתובת היבמה, ואף לאחר שנתייבמה אין ליבם רשות להוציאן, שכן כל נכסי המת משועבדים לכתובתה, ואפילו מטלטלין, ולכן יִלְקַח בָּהֶן קַרְקַע, וְהוּא [–היבם] אוֹכֵל פֵּירוֹת. וכן אם הניח המת פֵּירוֹת הַתְּלוּשִׁין מִן הַקַּרְקַע, דינם כמעות, שיִלְקַח בָּהֶן קַרְקַע, וְהוּא אוֹכֵל פֵּירוֹת. הניח המת פירות הַמְחוּבָּרִין בַּקַּרְקַע, אָמַר רַבִּי מֵאִיר, כיון שכל מה שגדל ברשות המת משועבד לכתובתה, לכך שְׁמִין אוֹתָן – את הנכסים, כַּמָּה הֵן יָפִין בְּפֵירוֹת – עם הפירות, וְכַמָּה הֵן יָפִין בְּלֹא הפֵּירוֹת, וְהַמּוֹתָר – ההפרש, שהוא שווי הפירות, משועבד לכתובתה, ולכן יִלְקַח בָּהֶן קַרְקַע וְהוּא אוֹכֵל פֵּירוֹת.

וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, פֵּירוֹת הַמְחוּבָּרִין בַּקַּרְקַע, שָׁלוּ. אבל פירות הַתְּלוּשִׁין מִן הַקַּרְקַע, וכן מעות, כיון שהם מטלטלין אינם משתעבדים לכתובתה, וְכָל הַקּוֹדֶם זָכָה בָּהֶן, אם קָדַם הוּא ותפסם, זָכָה, והם שלו לגמרי. ואם קָדְמָה הִיא ותפסה אותם בחיי בעלה הראשון, שבאופן כזה אף מטלטלין משתעבדים לכתובתה, וילקח בָּהֶן קַרְקַע, וְהוּא אוֹכֵל פֵּירוֹת.

מבארת המשנה את דין כתובת היבמה: כְּתָבָהּ היבם, הֲרֵי הִיא כְּאִשְׁתּוֹ לְכָל דָּבָר, בְּלָבַד – חוץ מדבר זה, שבו היא שונה מסתם אשה, שֶׁהֲתָם כְּתוּבָּתָהּ מוטלת עַל נִכְסֵי בַּעְלָהּ הָרִאשׁוֹן, שרק הם משועבדים לה, ולא נכסי בעלה השני. וְלֹא יֹאמַר לָהּ – אין היבם יכול לפטור את הנכסים מן השעבוד, על ידי שיאמר ליבמה הֲרֵי כְּתוּבָּתַיִךְ מוּנַּחַת עַל הַשֻּׁלְחָן, כלומר, אינו יכול לייחד נכסים מסוימים לכתובה, ולהפקיע את השעבוד משאר הנכסים, אֶלָּא כָּל נְכָסָיו שירש מהראשון אַחֲרָאִין לִכְתוּבָּתָהּ. מוסיפה המשנה: וְכֵן לֹא יֹאמַר אָדָם – בעל סתם, שאינו יבם, לְאִשְׁתּוֹ, הֲרֵי כְּתוּבָּתַיִךְ מוּנַּחַת עַל הַשֻּׁלְחָן, אֶלָּא כָּל נְכָסָיו אַחֲרָאִין לִכְתוּבָּתָהּ.

ממשיכה המשנה לבאר את דיני היבמה: גֵּירְשָׁהּ – גירש היבם את יבמתו, אֵין לָהּ אֶלָּא כְּתוּבָּה. הֶחֱזִירָהּ שוב לאחר שגירשה, הֲרֵי הִיא כְּבָכָל הַנָּשִׁים שגורשו והוחזרו, שהדין הוא שהוחזרו על דעת כתובתן הראשונה, וְאף יבמה זו אֵין לָהּ אֶלָּא כְּתוּבָּה ראשונה כְּבָלְבָד, ואינו צריך לכתוב לה כתובה חדשה.

המשך בעמוד רמח

גמרא

הגמרא דנה מי חייב בקבורת שומרת יבם שמתה. והדין בכל מקום הוא שקבורת המת מוטלת על יורשיו, אמנם לגבי שומרת יבם התבאר במשנתינו שיש שנים היורשים את נכסיה, יורשי בעלה ויורשי אביה. מסתפקת הגמרא: **אִיבַּעְיָא לְהוּ, שׁוֹמֶרֶת יָבָם שֶׁמֵּתָה, מִי קוֹבְרָהּ** – מי חייב בקבורתה, **האם יוֹרְשֵׁי הַבַּעַל קְבֻרֵי לָהּ, דְּקָא יָרְתֵי נְכָסֶיהָ**

יָרְתֵי כְּתוּבָּה – שהרי הם יורשים את הכתובה, **אוֹ דִלְמָא יוֹרְשֵׁי הָאָב קְבֻרֵי לָהּ** – יורשי האב הם שחייבים בקבורתה, **דְּקָא יָרְתֵי נְכָסִים הַנִּכְנָסִין וְהַיּוֹצְאִין עִמָּהּ** – שהרי הם יורשים את נכסי המלוג שלה. הגמרא פושטת את הספק מברייתא: **אָמַר רַב עַמְרָם, תָּא שְׁמַע, דְּתַנְיָא, שׁוֹמֶרֶת יָבָם שֶׁמֵּתָה,**